گــووفەکی وەرگێڕان.. بەختیــار محەمەد

کێ لەم بڕگەیە (لەم چەند ڕستەیە) تێدەگا: ((… لەپڕێکدا وەك شتێ دنیا لە بێدەنگییەکدا کە لە نێو یادەوەرییەکانەوە هاتبووە دەرەوە داپۆشرا و ون بوو. لەوەی کە دوور لە ئەستانبۆڵ، دوور لە هەمووان، لەوێدا بووم و خۆم ژیانی خۆم دروست دەکرد هەستم بە ڕەزامەندیی دەکرد))؟ ل 19 پتر لە دە جار و پازدە جارم خوێندەوە، ئەوجا بەحاڵ بڕەکی لێ تێگەیشتم. بەڕاستیی تاوانە وەرگێڕانی خراپ: تەعەدایە لە خوێنەری کورد و لە نووسەری ڕۆمانەکە؛ بەر لە هەر شتێکیش تەعەدایە لە زمانی کوردی دەکرێ.

ئەی ئەمە مانای چییە: ((شەمەندەفەرەکە کەمێك لە زەوییەکەی ئێمە نزیك بوویەوە، پاشان پێچی کردەوە و لە وێستگەکە ڕاوەستا.))؟ ل 20 ئایا هیچ کوردێك وەها دەئاخڤێ؟ کەس دەڵێ سەیارەکە، بایسکیلەکە، ماتۆڕەکە… کەمێك لە زەوییەکەی من نزیك بۆوە؟ قیتار، سەیارە، ماتۆڕ، شەمەندەفەر… لە ئێمە نزیك دەبنەوە، نەك لەو زەوییەی، کە ئێمە کاری تێدا دەکەین و لەسەری ڕاوەستاوین. زەوی هەیکەلێکی ئەندازەیی دیاریکراو نییە، تا ئەم تەنانەی لێ نزیك ببنەوە. بەنموونە ڕووبار (ئاو) کە خۆی بەشێکی ئۆرگانییە لە زەوی، ئەو لێی نزیك دەبێتەوە و دەتوانین بڵێین ئاوەکە، ڕووبارەکە، لافاوەکە لە زەوییەکەی ئێمە نزیك دەبێتەوە، چونکە ئاو خۆی بەشێکە لە پێکهاتەی خاك و بەشێکە لە ڕووی تەختایی ئەو. ئەم نزیك بوونەوەیە بۆ مرۆڤ و ئاژەڵ دەشێ، چونکە ئەوانیش بەشێکی ئۆرگانین لە خاك و زەوی. بەکورتی دەشێ بۆ ئاو و گیانلەبەر بڵێین لە زەوی نزیك دەبێتەوە، بەڵام بۆ تەنی مردوو نابێ. لەم بارەدا دەبێ بڵێین شەمەندەفەرەکە، سەیارەکە… لە ئێمە نزیك دەبۆوە، نەك لە زەوییەکەمان؛ یان ڕاستترە بگوترێ: شەمەندەفەرەکە لە نزیکی ئێمەوە تێدەپەڕی؛ یانیش لە نزیکی ئەو زەوییەوە تێدەپەڕی، کە ئێمە کارمان تێدا دەکرد (بیرمان لێ دەدا، چونکە تەوەری سەرەکی کار لە ڕۆمانەکەدا بیر لێدانە، هەموو ڕووداوەکان لە دەوری ئەم تەوەرەیەدا دەخولێنەوە)… ئەم برادەرە وەرگێڕە (تۆ بڵێی نووسەرەکە وای گوتبێ؟) بە شێوازێك باسی ڕاوەستان و ڕەوتی ڕۆیشتنی شەمەندەفەر دەکا، وەك بڵێی باص و گەڕۆکە (سەیارە) بێ. پێدەچێ ئەم وەرگێڕە بە حەرفیی ئەم دەقەی وەرگێڕابێ، بۆیە هێندە بەربادە.

بەهەرحاڵ بزانن ئەو کوردییەی: ((دەمویست بیرکردنەوە لە ژنە

قژسوورەکە نەك لە عەلی بەڵکوو لە خۆیشم بشارمەوە.))؟ ل37 بیرکردنەوە چۆن دەشاردرێتەوە؟ خۆ ماددە نییە تا بیشارینەوە؟ گەلێ، ئەمە واتای چییە: ((بەڵام ئەگەر وەستا مەحموود سێ چوار مەتر لە نێو زەویدا بووایە...))؟ ل 37 ئەی زەوی بەتاڵ چییە؟ ((بە نێو زەوییە بەتاڵ و کێڵگەکاندا)). ل41 بزانن چش دەڵێ: ((منیش وەك وەستا دوای کۆتایی کارەکە خۆم بە سێبەر دەگەیاند و سەیری عەلیم دەکرد...))! ل 41 توخوا تاوان نییە کورد وا قسە بکا: ((کاتێك زەینم بە دەوری ئەم بیرانەدا دەسووڕایەوە...))، ل41 یان: ((ڕۆژی چوارەم، کاتێك دەڕۆیشتم سەر لە قابلەمەی خواردنەکە بدەم...))؟ ل41 تۆ بزانە ئەو قسە عەجایبەی: ((هەموو شەوێك کاتی خۆرنشین، وەستا مەحموود لێی دەپرسیم...))! ل43 ئەدی بەوەی دەڵێن چ ((هەر ڕێك لەو کاتەدا، خۆر لە بەرانبەر چاوەکانماندا ئاوا دەبوو))؟ ل46 بە وەڕینی سەگیش دەڵێ: ((وەڕەی سەگەکان)). ل46 بشزانن چ دەڵێ: ((هەستم بە بۆنی ئەو ئاگرەی کوژابوویەوە و سێبەری ئەو دارسنەوبەرانەی بوونیان نەبوو دەکرد))؟!... ل46

ئەم برادەرە ئابڕووی ئەم کتێبەی بردووە و هەتکی کردووە؛ بۆیە من لێرە، لە لاپەڕە (146)، کە خۆی (326) لاپەڕەیە، واز لە خوێندنەوەی دەهێنم و چیدیکە ناتوانم لە سەری بەردەوام بم؛ ئەوەندەی خوێندیشمەوە، تێپزیم لە خۆم کرد.

وەرگێڕان تەنها زمانزانین نییە (ئەوە ئەگەر زمانزانێکی باشیش بیت)، بەڵکو هونەری نووسینیشە. وەرگێڕ نووسەرە، هەروەکو ئەو نووسەرەی، کە خاوەنی دەقەکە خۆیەتی؛ بۆیە دەقی وەرگێڕدراو دەبێتە دەقی وەرگێڕ، چونکە ئەو لە زمانی یەکەمەوە دەیگێڕێ بۆ زمانی دووەم. واتە ئەو دەقەی بە تورکی (یان بە هەر زمانێکی دیکە) نووسراوە، وەرگێڕ دێ بە زمانی کوردی دەینووسێتەوە. بۆیە هەڵبەت هەر زمانە و تایبەتمەندیی خۆی لە ڕووی ڕستەسازیی و وشەسازیی و ڕەوانبێژییەوە هەیە. لەمەوە وەرگێڕانی حەرفیی هەڵەیە و شکست دەهێنێ. دەبێ گوتاری زمانی دووەم قسە بکا و دەق تەواو لە گوتاری زمانی یەکەم خۆی دابڕێنێ. لێرەدا وەرگێڕان حەقی تەواوی دەقەکە دەدا بە زمانی یەکەم (زمانی ئەسڵی دەقەکە)؛ بۆیە وەرگێڕان کارێکی ئەستەمە، هێندە ئاسان نییە، تا هەرچی بێ بە هەوەسی خۆی دەقێك - لە هەر بوارێك بێ - وەرگێڕێ و وەکو ئەم دەقەی بەردەستمان بە هەتککراوی پێشکەشمانی بکا. ئێمە جەخت دەکەینەوە، کە نووسەر و وەرگێڕ دوو دیوی یەك دراون: هەردوولا مامەڵە لەگەڵ دەقی داهێنراو دەکەن (لێرەدا گرنگیش نییە، کە نووسەر خاوەن دەقە و وەرگێڕ خاوەنی نییە، چونکە ئێمە قسەر لەسەر کایەی وەرگێڕان دەکەین)؛ دەقی داهێنراویش مامەڵە لەگەڵ واتا و زمان دەکا؛ بۆیە وەرگێڕ

نووسەرێکە، کە مامەڵە لەگەڵ دوو زمان دەکا، ئەمەش کارەکەی ئەو ئەستەمتر و سەختتر دەکا. لەمەوە، کە وەرگێڕانی باش دەخوێنیەوە، هەندێ جار ناوی خاوەن دەق لەبیر دەکەی و وا دەزانی وەرگێڕ نووسەری خاوەن دەقەکەیە، هێندە جوان دەقەکە وەردەگێڕێ؛ بەنموونە: عەزیز گەردی.

ژێدەر: ئۆرهان پاموك، ژنێکی قژسوور، وەرگێڕانی سەروەر عومەر، شوێنی چاپ: تاران (کتێبخانەی گۆڵدن بووك – 2019).

بەختیار محەمەد